

1

V šedesátých letech minulého století přistěhoval se do krásného jihočeského města starý pensionovaný důstojník, plukovník Müntz. Vrátil se vlastně do svého rodiště, z jehož jednoho renesančního domu na náměstí byl kteréhosi zářijového jitra jako hošík vytržen a přesazen do vojenské školy v říšském městě. Ale poněvadž od té chvíle uplynulo půl století, nenalezl nejen rodičů, ale ani příbuzných: všecko zatím pomřelo nebo se odstěhovalo a chmurné město zastudilo starce v kalný listopadový den, kdy vkročil zase po tak dlouhé době do jeho úzkých uliček, jakousi zlobnou, skoro opovržlivou nudou tím vtíravější, čím méně se vracel do něho jako vítěz nad životem.

Rozešel se se svým povoláním ve zlém a odvrátil se od něho pln hořkosti. Byl vášnivý voják, a vojáctví bylo mu nejen slavným úřadem, nýbrž přímo světovou důležitostí; jediným stavem, který povyšoval člověka na muže; a povinnosti své plnil podle toho Müntz nejen horlivě, ale i s jakýmsi hrdým výlučným fanatismem. A přesto nebo snad právě proto si to znesnadnil se svými představenými: snad nový duch vnikal do vojska, snad žil se přelom časů, kdy staří obmezení vášnivci a horlivci ztrácejí přes noc kurs a stávají se ráno skoro hastroši, snad se domníval tak jen Müntz, snad to byl podebranec a hypochondr — ať tak, ať onak: minuli ho dvakrát při postupu a Müntz odešel z vojny s ostnem křivdy a urážky v hrudi.

Rodiště Müntzovo bylo krásné staré město české s tvrdým gotickým a renesančním jádrem. Někdejší pevnost, seskupená na malé ploše, tyčila a ježila se ostnatě chmurnými lomenicemi a štíty, jež tak

výbojně přešlehávalo jarní slunce, když vpadalo světelnou fanfárou do tmavých ulic, a k nimž tak jásavě vzlétal třepetavý zvuk vojenské trubky: neboť H*** měl značnou vojenskou posádku. A právě tato okolnost rozhodla, že se Müntz neusadil ve vlastním městě, nýbrž mimo hradby, v předměstí, o samotě: chtěl mít pokud možno nejméně společného s městem obydleným vojáky, jež nyní nenáviděl, a měšťáky, jimiž i nadále opovrhoval a které si i nadále hnusil.

Náhodou bylo možno lacino najmout podivný dům na konci města, skoro již v polích, patricijský dům, který postavil v osmáctém století mocný knížecí úředník své milostnici a v němž později kvasivali a hýřivali mladí princové se svými šlechtickými druhy jaksi stranou a mimo vědomí moci otecké; oprýskaný dům pochybné pověsti, s jehož stěn vál jakýsi zakyslý pach, smíšený z provokativní voňavky a silného tabáku, podezřelý odeur špatného místa a šlechtické herny. Chodníky pustnoucí zahrady, dávno již nečečené lehkými ženskými střevičky a nebrázděné mužskými jezdeckými botami, zarůstaly nyní lopuchou a kopřivou.

Sem se tedy přestěhoval plukovník Müntz s třemi krásnými dospělými nebo dospívajícími dcerami, dvaadvacetiletou Ritou, dvacetiletou Martou a šestnáctiletou Kaťou, a se starou hospodyní, kteréžto slovo krylo zde vztahy poněkud složitě: nepřátelství, jež poutalo nyní k sobě jakoby těžkým rezivým řetězem oba tyto lidi, starce-důstojníka a ženu nedalekou stáří, napovídalo již svou urputností a vytrvalostí v tomto věku, že nebylo asi stavem prvotním, nýbrž že se vyvinulo z citu jiného a možná opačného.

Vlaška Assunta, nedaleká padesátka, s hlavou charakterně ošklivou, přeměřila často zpod svých hustých klenutých brv nenávistně starce, když ji mihel, a plukovníkův vpadlý zrak odpovídal stejně a vyšlehl po každé zlým, opovržlivým plamenem; a žluté stařecké zuby drtily bezmocnou kletbu.

Co dovedlo sepnout k sobě tyto dva zavilé nepřátele, ne-li společná vina, která má jediná ve vesmíru smutnou výsadu, že zabydluje své peklo zároveň ledem i ohněm, aniž led roztaje a oheň se ulije?

Assunta vešla před dvaceti roky po prvé ve Veroně do domácnosti Müntzovy a vešla tam proti vůli jeho mladé churavé ženy, která ji dovedla sice později napětím všech sil na chvíli vypudit, ale nedovedla ji trvale oddálit: Assunta vrátila se vítězkyní do domu důstojníka, přivedena jím samým. Čtvrt roku nato zemřela Anežka poněkud nejasnou a rychlou nemocí; a brzy po její smrti záští, které propukalo pak již neustále z důvodů nejmalichernějších, rozcenilo se mezi mladou Vlaškou a stárnoucím důstojníkem. Docházelo k scénám, kdy se Müntz vrhal na ženu se šavlí v ruce, ale jeho ruka poklesla jakoby podřátá jediným vyhrůžným slovem Assuntiným.

Srdce mužovo umdlelo dříve v tomto pustém a zákeřném zápase, zvláště když žena nalézala si spojence v dorůstajících dětech Müntzových, k nimž Inula podivnou láskou opravdu mateřskou: stalo se jednou, že se malá Rita zastala v hádce své pěstounky a drobnou pěští postavila se na její obranu. Tu důstojník ustoupil navždy; uzavřel se do jakéhosi pobledlého, zsinalého mlčení; zdržoval se co nejméně doma a nemluvil zde než nejnútnější; žil skoro úplně mimo domácnost, oddán zcela své službě, upíjeje se jí se stejnou vášnivostí a touhou po zapomenutí, s jakou jiní se otupují alkoholem nebo tabákem, karbanem nebo orgii.

Jen nejmladší dcerku, Kafu, která byla odpuzována neznámo proč od Assunty a jež dorůstala uvědomění již mimo tento žalostný soubor, zamiloval si zamklý a zarputilý otec podivnou churavou láskou, která mu byla oplácena stejně chorou vášnivostí a výlučností; dítě, které žilo celý den jakýmsi dřimotným vegetativním životem, procítalo z něho jen ve chvíli, kdy se otec vracival domů.

Navinulo se mezi nimi nejjemnější předivo, vznikla tajemná řeč poloslov, poloposunků, poloznaků, polozvuků, již se dorozumívali, již vypěstovali do podivné odstíněnosti a která vázala je již jako tajemná výsada až do smrti; a dítě z nepatrnosti, ze záhybů, do nichž byl složen otcův plášť, nebo ze způsobu, jakým byla připjata jeho šavle, dovedlo vyčíst více než dospělí z jeho slov a z jeho tváře. Stačilo slabé, prosebné, důstojníkem spíše dechnuté než pronesené jméno ‚Kátěnko‘, aby dcerka zanechala naráz nejmilejší hry, opustila všechny

dětské spoluhráče a vrhla se střemhlav k otci, jako by šlo o to, zachránit jej z velikého nebezpečí.

Naprostou spolehlivost tohoto citu zvykl si plukovník klásti proti rozkolísanosti a nejistotě všeho ostatního života příliš proměnlivého a proradného, který nezdržel mu svých slibů; a čím víc byl vytlačován ze života, čím víc se vylučovala z něho jeho hrdost a pýcha, jež neznaly smlouvání a ústupků, tím dražší stávala se mu jeho nejmladší dcerka. Její cit k němu byl mu nedobytnou pevností; *zde*, věřil, jest nezranitelný; *sem* nedonesou střely jeho potměšilých nepřátel; *zde*, soudil, bude vždycky pán a vládce; tato říše nemůže mu být odňata ničím a nikým.

Když se rozhodl po poslední a nejtrpčí urážce vystoupit ze služby a usadit se v H***, nabídl Assuntě malý kapitál jako odbytne, ale hospodyně rozhodně odmítla: „Marně se namáháte; mně neuniknete. Půjdu s vámi i *tam*. Zde jste mně život otrávil a nyní byste mne chtěl připravit o jedinou radost, kterou mám: vidět vás trpět.“

A Müntz skloniv hlavu řekl tiše s pohledem dalekým a ztraceným do sebe: „Pojď tedy se mnou! Uvidíme, kdo s koho: kdo koho pochová.“

Když se přestěhoval do osamoceného panského domu za H****, bylo první starostí důstojníkovou, aby v zárodku zpřetrhal všechny nitky, které by se snad napředly mezi městem a jeho rodinou. Nejen že se sám s nikým v městě nesblížil, ale odmítal přímo a tvrdě každého, kdo se chtěl s ním seznámit. Dcery byly krásné, a brzy vyskytly se i mezi důstojníky, i mezi úředníky mladí muži, kteří se jim chtěli dvořit, kteří se chtěli s nimi seznámit, je milovat, snad se s nimi i oženit. Ale Müntz, sotva zpozoroval pokus o něco podobného, zastavil si vždycky takového ctitele a řekl mu svým nejsušším a nejtvrdším hlasem: „Nemám peněz, pane, nedostane věna. Marně byste se tedy namáhal a ji zbytečně kompromitoval. A toho snad přece nechcete? Doufám tak alespoň. Chcete být přece pokládán za čestného muže, že ano? Nuže, prosím jednou provždy, abyste s tím přestal.“

A pokloniv se a nevyslechnuv omluv nebo vysvětlení, otočil se a odcházel s hrdostí, jako by vykonal velký čin.

A dcerám shrnul pak věc večer sentenčním tónem, jimž s nimi rád hovořival: „Dnes jsem vás zase povýšil na šlechtičny. Osamotnit se — první podmínka šlechtictví.“

A zatím co se starší dvě dcery po každé odvracely s kyselým pošklebkem a Assunta dusila stěží za dveřmi svůj zlý smích, vrhala se Kaťa k otci, laskala se s ním a šeptala v dětském blouznění, zalévajíc se na své bílé přecistě pleti slabounkým ruměncem:

„A mne povýšíš nejvýš, vid', tati? Já budu princeznou, že ano? Nedobytnou každému, vid'?“

„Ty jí *jsi*,“ odpovídal stařec vážně, myslé při tom na svůj hrad, bezpečné útočiště od zloby a nejistoty životní; a schýliv k ní namáhavě tvrdý starý vaz, celoval obradně její poněkud ještě červenou ruku malé přespolní školačky, pokrýváje ji při tom úplně pěnou svých bílých rytířských vousů, zešedivělých bez pohany a poskvrny na poli válečném.

2

Dcery Müntzovy nechodily tedy do plesů, na výlety, na zábavy. Žily v domě nebo ve veliké zahradě, přilehlé k němu, a jediné ve společnosti otcově nebo Assuntině. Bývaly ovšem výlety do polí a lesů na jaře, v létě, na podzim, ale vždycky samotářské, bez sdružení s jinou společností; a byly v neděli a ve svátek dopoledne slavnostní chůze do kostela, ale ani ty nesblížily rodiny plukovníkovy s ostatním obyvatelstvem H***ckým, spíše naopak: v těch chvílích jako by všecka zlobná hrdost starého důstojníka vystoupila z vnitra na venek, opásala trojím nepřístupným valem celou jeho rodinu a odpudila teprve jak náleží kdekoho od ní.

Starý voják a tři dcery s ním šly vždycky v neděli o půl jedenácté upjatě zvláštním stručním, nehovorným a nedružným krokem do hlavního chrámu a vracely se domů týmž krokem, jen ještě zkruše-

nější, jako by pod tíhou neviditelného břemene, které tam na ně někdo naložil.

Müntz, jakmile se rozpadl se svým životním povoláním a se svou věrou životní v dokonalost vojáctví, naráz skoro znábožněl. Nebylo však v jeho nábožnosti nic citového nebo dokonce blouznivého: naopak, byla to tvrdá, urputná, ironickou životní nutností vynucená nábožnost, která vznikla z pýchy a z níž se prýštila ne láska k lidem, nýbrž již se zdůvodňovalo opovržení jimi. Jako by starý, uražený žoldněř vystoupil ze služeb svého nevděčného zeměpána-zaměstnavatele a dal se do služeb pána většího a mocnějšího, čekaje od něho, že přemůže a porazí jeho dřívějšího vladaře — takovým dojmem působila hrdá, vnějšková a nějak vyzývavá nábožnost Müntzova.

Müntz jako by nyní říkal: „Nemám s lidmi již nic společného. Není mi nic po nich a jejich soudech. Ani mne již nikdy soudit nebudou. Můj Bůh jest nyní můj pán a soudce a nikdo jiný; nad všecku ostatní vrchnost jsem již vyrostl. Jsem přímo a bezprostředně poddán jen svému Bohu.“

Život v starém panském domě byl k smrti smutný a nudný.

Müntz žil jen v minulosti, vášnivěji a vášnivěji se zapřádaje do své pře s ní; nic jiného nebylo starci na světě a v životě než urážka, kterou utrpěl ve své službě, než nevděk, jehož se mu dostalo, jak byl předsvědčen, za činnost výjimečně dokonalou a vzornou.

Záhy po svém příjezdu do H*** dal se do psaní: zapředl se do něho tak cele a slepě jako bourec do kukle. Léta pracoval na obširném rukopise, který měl být zároveň jeho pamětmi i ospravedlněním před budoucností, obžalobou jeho nepřátel i důkazem pro potomstvo, že arcivévoda N. vědomě mu křivdil v italském tažení, obětuje jej za cizí viny a hříchy.

Celé dny vysedal Müntz nad mapami a starými papíry, celé dny kreslil situace bitevní, položení vojsk a seřazení i pohyby pluků; a shrbený, s žlutou chorobnou tváří ustydou v neproniknutelnou masku, v níž žehlo jen dvě strašidelných zřítelnic plápolavým žárem,

pokrýval velkými stařeckými písmeny žluté papírové archy. Den dohasl, červánek doplanul a stařec stále nevstával od díla své vášně; marně lichotila se k němu Kaťa, marně lákala jej na procházku.

„Hned, dítě,“ říkal, „jen co dopíšeš ještě tohleto. Zítra bych na to třebaš zapomněl: můj prokletý oslábý stařecký rozum zapomíná na všecko, i na to, co mne může spasit. Abych měl čtyři ruce, kdybych chtěl zachytit všecko, co mně za den letí a blýská hlavou.“

Bylo již po půlnoci a lampa lila ještě kalný svit na horečný, úspěchaný, těžce čitelný rukopis starcův, na jeho bičovitě spletená slova, která hned jako by se choulila v děsu pod žlutým světlem petrolejovým, hned jako by prchala před ním do tmy jako stádo vyplašených nohatých pavouků.

Chvillemi zavyl venku vítr, roztrásl okenici, zapraskalo v nábytku nebo vedle v prázdném pokoji cosi zastenalo a vzrušený stařec vznášel pak z papírové kupy těžkou, nenávistnou modloslužbou opilou hlavu a třeštil pustě nepřítomné oči do prázdna. Byla to hlava, která zděsila i Assuntu, když ji jednou zahlédla; hlava, která otročila již cele jakémusi strašnému, pololidskému, polozvířecímu bůžku, mnohohlavé a mnohoruké pitvoře, božstvu, k němuž jediné dosáhala; ale přece božstvu, čemusi již neosobnímu a šílenému, a odtud děs a hrůza, jež z ní vály.

A venku kvetl a zrál život a střídaly se v rytmickém kole jaro a léto, podzim a zima; venku, mimo dům, duly a honily se větry opilé životem a vonné pylem, který přenášely s květiny na květinu, nebo semeny, jež ukládaly v půdě; venku líbalo se slunce s vodami a vlažná mračna obtěžkávala zemi. A všeho toho neviděl a necítil stařec, jako neviděl a necítil, že kolem něho vadnou a kysnou jeho dcery, a kdyby to byl viděl, byl by shledal samozřejmým a zcela správným, že se obětují na oltáři jeho polozvířecímu bůžku s ploským čelem a ukrutným, bezmyšlenkovým úsměvem kolem odulých, masitých rtů.

A stařec modloslužebničil dál a smilnil dál se svou neplodnou Chimerou, která mu vyssávala krev ze žil a střebala morek z kostí a mozek ze lbi; stárnul v poslední době rychleji, než kdyby se byl ničil v nejpustších orgiích, hubil v největších prostopášnostech... Jeho

ruce se třásly, jeho chůze byla vratká, jeho oči pohaslé a daleké, jakoby pokryté mrtvým, mlhavým šlojiřem, jeho hlava tupá a olověná; bylo třeba silných úderů do ní, aby procitla, aby se oči v ní rozjiskřily a vnímaly skutečnost.

Jedné letní noci, kdy seděl zase nad svou prací, vytrhlo Müntze zařukání jakoby na okenní sklo v přízemí, kde spaly Rita s Martou. Nevýslovná úzkost zacloumala jím tak silně, že nemohl ani povstat se židle. A slyš, zase! A za chvíli vnímal již zvuk jakoby otvíraného okna.

„Je to skutečnost? Je to klam sluchový? Biješ se se stíny a mátohami za minulou čest,“ prošlo mu naráz hlavou v podivné jasnovidnosti, „a přítomná ti zatím uniká.“

Vstal, ale zapotácel se; nemohl se udržet na nohou. A naráz se cítil v podivném, žalném spuštění celé své bytosti slabým, vetchým a neužitečným jako zničený hadr, který zapomněli vyhodit na smetiště.

Chtěl vykřiknout z hrůzy této prokleté chvíle, ale on, který velel jindy linii jízdy, dlouhé skoro čtvrt hodiny, a přehlušil svým hlasem dusot tisíce koňských kopyt, nenalezl nyní slova v hrdle; jen jakési bezradné zaskučení vydralo se z něho.

Dlouho trvalo, než se vzchopil a oblékl a klopytal o holi dolů se schodů.

Ale v chodbě zarazil jej nenávistný, planoucí pohled Assuntin.

Naráz pochopil všecko; porozuměl, že jest zde na stráž: že jest spoluvinníci jeho dcer, že jest více; jejich svůdkyní. A zachvěl se mrazem ošklivosti od temene hlavy k patě z ženské špatnosti, z vytrvalosti a podlosti ženské msty.

„Kam jdete? Co zde chcete?“

„Co jest ti po tom? Chránit svých dcer od tebe, zmije.“

„Styďte se! Mládí jste jim zničil a ani trochu nevinné radosti jim nedopřejete. Takový starý hříšník. Vzpomeňte si jen, co jste tropil ve svém mládí. Žádná žena v městě nebyla před vámi jista. Jak jen mne

jste omámil! Tak dlouho jste naléhal, až jste dosáhl svého. Muže tisíc-krát lepšího než vy zavrhla jsem pro vás.“

Stařec zastenal jen zdušeně a chtěl odstrčit Assuntu z cesty. Ale byla silnější jeho a smýkla jím rychle stranou.

„Ani o krok dál, pokud tu stojím já.“

Druhý den ráno zavolal si Müntz Ritu a Martu. Chtěl je zastrašit a uděsit starým způsobem; zrudl, spílal jim a proklínal je, bil rukou do stolu. Ale náhle se zajíkl a zmalomyslněl; pochopil v tu chvíli, že jeho čas již přešel a že hraje úlohu, s níž není.

A Rita, jako by uhádla jeho myšlenky, zasmála se mu v odpověď prolhaným hereckým smíchem a pronesla, neoslovujíc ho ani, nýbrž hovoříc o něm ironicky jako o někom nepřítomném v třetí osobě:

„Tati je výborný. Tati má patrně příznaky od toho dlouhého sedění a skládání. A neví ani, jak je směšný. Nechtěl by nás snad naposled zavřít do kláštera, Marto?“

A mladší rozesmála se v odpověď stejně protřelým smíchem.

Tu chvíli pochopil stařec, že všecko jest ztraceno, že se mu oštěje vymkly z rukou, aniž toho zpozoroval, patrně za jedné z těch nocí, kdy obětoval svému bohu. Porozuměl, že jsou v nitru již zcela zkažené a že úplnou jejich zhoubu dovrší čas, který sází rez i na zbraně nejčistší a přivodí k pádu věci i lidí nejpevnější a nejzdravější, natož nahnilé a nahlodané. Chtěl zachraňovat, chtěl trestat ještě, ne z rozmyslu a záměrně, ale mechanicky, ze staré setrvačnosti — ale nedovedl přesvědčit ani sám sebe o smyslu a užitku toho všeho. Dcery usmály bez námahy první náběhy k tomu, jako hospodyně ulívá z nahodilého střepu první bezmocný pokus slabé jiskry o požár.

Tu neděli nešel po prvé Müntz do kostela. Styděl se ukázat se na veřejnosti; představa, že jsou lidé, kteří vědí o jeho hanbě, byla mu nesnesitelná; zdálo se mu, že by neustále za sebou slyšel dušený

chechtot buď milenců svých dcer nebo někoho, kdo ví o úspěších jejich u nich — u dcer plukovníka Müntze.

A ze studu zůstával i nadále již doma. Přerušil úplně své spojení s Bohem, aby se oddal již jen zcela svému temnému bůžku.

Zošklivil si i denní světlo; zdálo se mu, že i ono se spojilo s jeho nepřáteli a směje se marnosti jeho boje. Postřehl jednoho rána, jak leží s jakousi, jak se mu zdálo, ironií na jeho rukopise, jako by jisté si svého příštího vítězství, až lehce a bez námahy, pouhým opětovaným dotykem, zmaří jeho temnou síť, dílo jeho probdělých nocí, odřeknutých mělkému a krátkému spánku stařeckému. „Vybělí jednou úplně rzivý inkoust mého rukopisu, vypije mou mstu jako ranní rosu a ani pára nezdvihne se po ní,“ prošlo mu při tom stydnoucím srdcem a rty jeho vyrazily kletbu.

„Ó, moci strhnout slunce s nebe, ó, moci je zhasit, ó, moci ponořit celý svět do věčné noci, věrnější mé spojenkyně!“

A dvě drobné slzy bezpomocného pokoření stékaly zvolna po vyhublé tváři stařecké a zrývaly ji žhavým rydlem.

Častěji a častěji bolel jej nyní jasný den, a stařec často i odpoledne uzavíral okenice, a rozžehnuv lampu, psal při ní na svých pamětech.

Lidé městští usoudili o něm, že sešel s rozumu, a minili, že by jej jeho dcery měly odvézt do hlavního města do ústavu pro choromyslné.

3

Müntz, pokud nepracoval na svém rukopise, soustředil se nyní zraněným a vydrážděným zájmem na Kafu; po prvé v životě se mu stalo, že se rozděloval mezi dvojí vášeň, starost o dceru a boj o čest; a svár jejich lámal jeho stařecké tělo horečkou posud nepoznanou.

Kafu oddálit od sester, ochránit ji od zlého vlivu jejich a Assuntina, udržet svou vládu nad její duší, to bylo nyní křečovitou snahou starcovou. *Zde*, cítil, rozhodne se jeho bitva; *zde* porážky by nesnesl a nepřežil; *zde* bylo jediné možno zasáhnout kořen jeho života.

Každou chvíli vstával nyní od práce a volal k sobě dcerku a dlouho a zpytavě zabodával jehly svých sivých rysích zraků do její bledé, měsíčné, poněkud japonské tváře o šikmých očích, rozříznutých do mandlového tvaru a vyplněných jakoby čerstvě sprchlou a rozlitou krůpějí bezedné tmy. A pouštěje hlavu její ze svých žilnatých, třaslavých rukou, mumlal vždycky cosi, čeho se děsila Kaťa jako rouhání.

Bázeň bývá vynalézavá, a Müntz vypracoval si plán, kterým chtěl dcerku odvrátit od života, od lásky, od muže, a zachovat ji sobě, své pýše, svému temnému božstvu.

Brával ji nyní na dlouhé procházky a učil ji hnusit si život a lásku i její úkony. Pomlouval jí soustavně muže, líčil jejich surovou povahu, brutálnost jejich útoků pohlavních; snažil se tak vzbudit v dceři hnus před mužským dotykem. Strach dodával slovům jeho výmluvnosti, a tíseň, z níž hovořil, vynalézala slova, která zněla jako krákoť havraní nad popleněnou zimní krajinou, obrazy, jež děsily jako hieroglyfy, črtané šarlatovou pekelnou barvou na pozadí tmy a noci neviditelnou rukou duchovou. Starý voják podobal se v těchto chvílích zvášnivělému asketovi, který kázal středověkému posluchačstvu proti smilstvu a jiným hříchům tělesným. Jeho fanatism nešetřil ani dívčího studu dceřina a volíval bez rozpaků výrazy odborné, slova ukrutná ve své věčné střízlivosti; ano, byly okamžiky, kdy ji popisoval erotické děje jako studený anatom zdvojený nenávisným a zhořklým mnichem.

Ale jeho přepínaná horlivost obrátila se proti němu. Dítě, zraněné ve svém studu, prchalo od otce a ukrývalo se před ním; a později jeho předčasně vzbuřená a otrávená zvědavost vedla je právě k tomu, od čeho je chtěl starý důstojník navždy odvrátit.

Jednoho dne utekla se Kaťa od otce k Assuntě, která se zasmála v duši vítězoslavným smíchem jako nad získanou kořistí — zasmáti se nahlas si netroufala; odvrátila ji od toho její vrozená chytrost, bázeň, aby neodpuďila od sebe dívku sotva získanou.

„Ubohá beruško!“ řekla jí, přihlazujíc jí plavé vlasy na drobné

hlavičce, „ubohá beruško, nedej si otravovat život nikým, ani ne otcem. Je podivín a děsí tě strašáky. Život není takový, jak on ti jej maluje. Ujmu se tě sama. Uvidíš, jak je láska krásná,“ dodala a jakýmsi hereckým úskokem nalezla v tu chvíli v sobě i odvalu, napodobit dávno zapomenutý sykavý vzdech, kterým pije roztoužené mládí vzduch jako kouzelný nápoj.

A opravdu byla to Assunta, která doručila Katě brzy potom první milostný lístek z města. A dívka ssála jeho vůni s týmž vzdechem, který odpozorovala Assuntě; a její zasvětitelka do domnělých krás a radostí životních stála nad ní s blaženým, rozzářeným úsměvem kuplířčiným: věděla, že učelivá dívka půjde již její drahou.

Starý důstojník prožíval po prvé v životě žárlivost, které nepoznal skoro v mládí, kdy se mu nabízely a vzdávaly ženy skoro samy. A tato žárlivost na vlastní dceru vyvolávala v něm podivný citový zmatek, který se podobal některou chvíli úžasné rodící se lásce. Kdo by jej byl viděl se skloněným stařeckým hřbetem, s napjatým žilnatým krkem a s rozdoutnalýma zapadlýma očima, jak v noci naslouchá úzkostlivě u dveří ložnice Katiny jejímu dechu, byl by jej pokládal spíše za žárlivého vášnivce než za starostlivého otce. A vědomí toho, zdá se, šlehlo i občas starou omámenou a dusnou lbi starcovou, neboť naráz prchal odtud v trapném zděšení, s tváří zsinanou, jakoby osvětlenou mžikovou soudnou září zabíjejícího blesku, vrženého se mstné oblohy.

Byl dusný červenový den, když Assunta donesla Kati z města lístek od husarského poručíka, hraběte K., který se ohlašoval k ní návštěvou na pozdní večer.

Kaťa chodila celý den jako v snách, omámená a utonulá v jakési dřímotné lethargii. Její první ctitel, jehož schůzky s dívkou prostředkovala Assunta, opustil ji krátce předtím a jí zpustl svět a v duši usadilo se jakési mstné, mučivé sebeopovržení, nevyplenitelné jako žravý rez; Kaťa cítila se nyní jakousi poplivanou a pohozenou věcí a v tupém zoufalství řekla si stokrát v posledních dnech: „Budu toho, kdo mne první zdvihne a setře se mne prach a slinu.“

Dnes byla již od rána vydrážděna. Hnusilo se jí všechno a ona

sama sobě nejvíc. Z otcova pokoje vál jí na chodbu jakýsi zakyslý puch a celý ostatní dům čpěl mastným kouřem, jakoby olizán jakýmsi ohromným dusným jazykem; i jí, zdálo se, dotkl se tento nesmírný slintavý ještěří nebo ropuší jazyk, i ona jest jím nakažena a odsouzena k ohyzdnému konci, jako všecko kolem ní. Věru, zatraceno je všecko v ní i kolem ní, ona i všichni ostatní obyvatelé tohoto pekelného hnízda.

Přes den skrývala se v zahradě, nořila hlavu do chladné trávy a do rozkvetlých jasmínových keřů a přece nemohla se vyplakat ze své ošklivosti a dovozlykat se pokoje a jistoty.

Rita šla mimo, povšimla si jí a řekla zkušeně a rozšafně:

„Tak se vyplač, beruško; já plakala také. Tak to musí být. A pak čiň jako my. Nebo chceš snad věčně chodit v těchhle hadřících?“

Setmělo se a Kaťa jako by hledala poslední záchranu, vyběhla na chodbu, kam vedly dveře otcova pokoje, a zastenala štkavě: „Taťínku.“ Ale ku podivu, stařec, snad po prvé, ji dnes neslyšel; seděl při lampě, při zavřených okenicích a zamčených dveřích, po dlouhé době zase úplně zabořený do svých papírů, úplně halucinovaný svým božstvem.

Dívce zdálo se to osudným znamením.

Tiše vklouzla do svého pokojíku a jala se strojit k večernímu dostaveníčku do svých nejlepších šatů.

V zaskleném altáně, v poslední nejukrytější a zdivočelé části rozlehlé zahrady, připravovala zatím zkušená Assunta všeho, čeho bylo třeba k večerní milostné schůzce. I stůl byl pokryt bílým ubrusem, i láhve stály připraveny, i květiny tryskaly z vázy a voněly, ani na popelník a sirky nebylo zapomenuto.

Šlo na desátou, když svedla Assunta tupou a skoro bezvládnou Kaťu s prvního patra do sadu. Bouřná mračna stála na západě; vzduch byl dusný a podivný vítr, který hned se budil — hned usínal, přeskakoval se stromu na strom, rozšumívavaje je vteřinovým dotykem. Krátce potom zazvonily ostruhy u hlavní branky a zaskřípěl písek na pěšince pod jezdeckými botami.

Tyto zvuky rozbušily šileně dvojí srdce: srdce Katino a Müntzovo; neboť stařec je zaslechl a okamžitě přiskočil k okenicím, jež skoro rozrazil. Zdálo se mu, že se mužská postava mihla mezi stíny, padajícími s korun stromových, a zaměřila k altánu.

Mžikem přepásal si třaslavýma rukama starou šavli přes župan a žalostný Don Quijote prohrané cti klopýtal po schodech. Nešel přímo, obešel zpredu velkým obloukem, aby nenarazil na Assuntu, kterou tušil někde na hlavní stezce. Asi za čtvrt hodiny prodral se zezadu z houští k pavilonu. Okna jeho byla zastřena, ale stařec se připrazil kočkovitě ke skulině a viděl všecko.

Ztrnul hrůzou. Mladý husarský důstojník seděl na pohovce vedle jeho dcery — dcery plukovníka Müntze. Bylo to jako v těžkém ošklivém snu. Zdálo se mu, že musí vykřiknout z ohyzdné hrůzy této chvíle, aby všecko zmizelo. A ku podivu, v tuto záhadnou vteřinu našel jen slova, kterými před lety, mladý, volával k sobě Kaťu, tehdy dítě, od hraček a her dětských:

„Katěnko,“ zaúpěl stařec, „pojď ke mně.“

A udivil se, že ho neslyší, že mu nerozumí, že neudeřila svou novou velkou hračkou o zem, že se nezdvihá, že neběží střemhlav k němu.

„Aáá,“ prošlo mu naráz starým mozkiem. „Má dnes po prvé hračku, od které žena nepouští: muže, muže. Tu i do postele si bere s sebou. Chachacha.“ A jako by se zastyděl za své posavadní dětinství, vytasil šavli a vrhl se s kletbou, těžce zakloktanou v zadrhlém stařeckém hrdle, na dveře, rozrazil je a ohrozil rázem překvapeného důstojníka. Rána Müntzova dopadla a zkrvavila bílé zálezné čelo; ale skoro zároveň chopily se starce dvě železná ramena, vyrazila mu zbraň a mrštila jím ke dveřím. Dveře se rozlétly a Müntz dopadl těžce se schůdků, jen země pod ním zaduněla; a nepohnul již sebou.

Za hodnou chvíli ozval se teprve hluk příchozích, zatěkaly rozžaté svítilny, rozplašily stíny, jež se vrstvily již na mrtvém; ale ozvaly se i hlasy: Nechat ho, nehýbat jím, až přijde úřad!

Šli pro úřad a mrtvý znova osaměl.

Bouře se blížila kvapem; první krůpěje dopadly na zem.

Spustil se liják.

V tu chvíli vynořila se ze tmy Assunta a přehodila přes mrtvolu starý sešlý vojenský plášť, plášť kdysi čestně zkrvavený na poli válečném.

A Müntz byl pod ním nyní jako položená, ale neodhalená posud socha na vlastním náhrobku.

1911

0 neblahé bohatýrce

1

Měla podivné jméno Bathylidis, dostala je po své kmotře křestné, kněžně Lichnowské. Nikdo je nedovedl vyslovit, a tak jí říkali Battyka, Batulka nebo i Matulka — všelijak, jak kdo doved. Její otec byl lesník v Beskydech, v kraji vysoko položeném, horském, od světa odříznutém; sám říkal, že slouží v kraji, do kterého si čert chodí prát špinavé prádlo, a kam si chodí zchrupnout, když ho vytloukli odevšad jinad. Sníh tam scházel až v květnu; do nejbližšího městečka bylo dobrých pět hodin jízdy koňmo. Kraj byl chudý, lidé neurvalí a mlčeliví, zarytí hříšníci, jak minili všichni fořti svorně se všemi faráři; každý druhý pytlák. Některé ženy z toho zapadlého kraje jezdily do města ještě na koni, sedíce na něm po mužsku. Strojily se do špinavých kožených kalhot a do kožených kazajek, které oblékaly na nahé tělo. Prádlo bylo drahé a vzácné a nosilo se snad jen v neděli a o svátcích do kostela. Zdejší lidé prodávali na trzích prádlo, lesní med a zvláštní syrečky ovčí a kozí, smíchané s mátou. Čas jako by tu zapadl do nějaké rozsochy, a ne a ne odtéci; stál tu snad tisíciletí; snad ani potopa sem nedosáhla a nesmyla se země její panenský dech a panenskou vůni. Pasačky předly nit na pastvách s kuzele, který drživaly a otáčely pod ramenem; předly jako princezny Homérovy, ne doma u přeslice, ale pod širým nebem.

Byla jediná dcera knížecího lesníka Jarolíma z myslivny Hraničky, nejvýše položené ze všech revírů knížecích. Její otec, starý mlčelivý muž přísných zvětralých rysů a dlouhých bílých vousů, nežil s matkou. Vzal si ženu s polské strany, z města, Jadwigu, krasavici kreť a mléko, bytost lehkomyšlnou a stále se nudící, trápenou tesknící, která ne a ne